

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.10.103](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.10.103)

УДК 354.075.1(477)

I. М. Петрів,
аспірант, Міжрегіональна Академія управління персоналом, Україна
ORCID: 0000-0003-2698-395X

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ОРГАНУ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДОСВІДУ ДЕРЖАВ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

I. Petriv
postgraduate student,
Interregional Academy of Personnel Management, Ukraine

IMPROVEMENT OF THE MECHANISMS OF THE STATE GOVERNANCE OF THE CONSTITUTIONAL JUSTICE BODY IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF THE IMPLEMENTATION OF THE EXPERIENCE OF THE EAST STATES

У статті досліджено статус органу конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи і визначено його основні елементи. Вивчено та проаналізовано законодавчі підходи до визначення статусу органу конституційної юстиції в системі органів державної влади. Зазначено, що орган конституційної юстиції, за сукупністю елементів правового статусу має виключний вплив на функціонування механізму державного управління через призму прийняття рішень щодо відповідності основному закону рішень вищих органів державної влади. Проаналізовано основні практично реалізовані у державах Східної Європи підходи до позиціонування органу конституційної юстиції в механізмі державного управління.

Метою статті є дослідження особливостей статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи.

Наукова новизна полягає у дослідженні та визначенні особливостей статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи як ключового елемента механізму державного управління.

Висновки. Побудова ефективного механізму державного управління передбачає системну роботу над вирішенням проблемних питань, що виникають при взаємодії органів державної влади як на найвищому державному рівні так і на регіональному. Розвинуті демократії будуються на принципах, відображених в основних законах, впровадження та захист яких має відбуватися з використанням інструментів конституційної юстиції. Дослідження досвіду застосування конституційної юстиції держав Східної Європи свідчить про те, що діяльність органу конституційної юстиції в механізмі державного управління відіграє в окремих випадках надважливу роль за рахунок вирішення конфліктних ситуацій на найвищому рівні. Водночас, обсяг ефективного впливу на механізм державного управління безпосередньо залежить від законодавчо закріпленого статусу органу конституційної юстиції. Органи конституційної юстиції, які наділені повним об'ємом активних та пасивних засобів реагування на порушення основного закону, які володіють достатнім об'ємом функціонального ресурсу та засобами контролю за

виконанням своїх рішень демонструють можливість реального забезпечення дотримання принципів, закріплених в основному законі. Механізм державного управління має працювати в першу чергу в інтересах суспільства та окремо взятого громадянина. У цьому зв'язку надзвичайно важливо забезпечити взаємодію органу конституційної юстиції з органами державної влади. Державно-управлінські відносини мають будуватися на неухильному дотриманні основного закону та підкріплюватися ефективним контролем з боку органу конституційної юстиції. Разом з тим, орган конституційної юстиції повинен бути політично незаангажованим та залишатися органом, що зрівноважує механізм державного управління, а не виступати безпосереднім регулятором, перебираючи на себе непритаманні функції.

The article explores the status of the constitutional justice body in Ukraine and the countries of Eastern Europe and identifies its main elements. Legislative approaches to determining the status of a constitutional justice body within the system of public authorities have been studied and analyzed. It is stated that the body of constitutional justice, along with the elements of legal status, has an exclusive influence on the functioning of the mechanism of public administration through the prism of decisions on compliance with the basic law of decisions of higher bodies of state power. The basic approaches to the positioning of the constitutional justice body in the mechanism of state government are practically implemented in the countries of Eastern Europe.

The purpose of the article is to investigate the peculiarities of the status of constitutional justice bodies in Ukraine and the countries of Eastern Europe.

The scientific novelty is to investigate and determine the features of the status of constitutional justice bodies in Ukraine and the countries of Eastern Europe as a key element of the mechanism of public administration.

Conclusions. Establishing an effective mechanism of public administration implies systematic work on solving the problematic issues that arise in the interaction of public authorities both at the highest state level and at the regional level. Developed democracies are built on the principles reflected in the fundamental laws, the implementation and protection of which must take place using the tools of constitutional justice. The study of the experience of applying the constitutional justice of the states of Eastern Europe shows that the activity of the body of constitutional justice in the mechanism of public administration in some cases plays an important role at the expense of the resolution of conflicts at the highest level. At the same time, the amount of effective influence on the mechanism of public administration depends directly on the statutory status of the body of constitutional justice. The bodies of constitutional justice, which are endowed with a full range of active and passive means of responding to violations of the basic law, who have a sufficient amount of functional resources and the means to control the implementation of their decisions, demonstrate the ability to actually ensure compliance with the principles enshrined in the basic law. The mechanism of public administration should work first and foremost in the interests of society and the individual citizen. In this regard, it is extremely important to ensure that the constitutional justice body interacts with public authorities. Public administration relations should be built on the strict observance of the basic law and underpinned by effective control by the body of constitutional justice. At the same time, the body of constitutional justice should be politically uninvolved and remain a body that balances the mechanism of public administration, and not act as a direct regulator, taking over the inherent functions.

Ключові слова: механізм державного управління; конституційна юстиція; орган конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи; статус конституційної юстиції в механізмі державного управління; система органів державної влади.

Keywords: mechanism of public administration; constitutional justice; body of constitutional justice in Ukraine and the states of Eastern Europe; status of constitutional justice in the mechanism of public administration; system of public authorities.

Постановка проблеми. В більшості сучасних теоретичних досліджень різноманітних державно-правових явищ, правовий статус аналізується науковцями як центральне поняття. У зв'язку з цим, сформульовано значну кількість визначень поняття «правовий статус» та запропоновано різноманітні підходи до розуміння його сутності та змісту.

Досліджуючи функціональний аспект конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи, виникає необхідність з'ясування сутності категорії «правовий статус» та його структури, як складової частини правового статусу. Це пов'язано з тим, що через функціональні обов'язки, що покладаються на органи конституційної юстиції здійснюється вплив на механізм державного управління.

У науковій літературі, попри вживаність терміна «правовий статус», відсутнє його уніфіковане визначення. Крім того, дослідження категорії «правовий статус» часто має фрагментарний характер, застосовується щодо окремих суб'єктів державно-управлінських відносин.

Досліджуючи природу правового статусу, важливо з'ясувати значення категорії «статус». Етимологічно слово «статус» означає правове становище (сукупність прав та обов'язків) фізичної або юридичної особи. При цьому варто звернути увагу на думку Л. М. Москвич на рахунок того, що статус суб'єкта – це насамперед певна сукупність його соціальних можливостей, обсяг і характер яких залежить від тієї ролі, соціальної функції, яку виконує він у суспільстві. Виходячи з зазначеного, логічним є визначення правового статусу як сукупності прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб [3, с. 44].

У сучасній теорії держави і права існує значна кількість різних за змістом і смисловим навантаженням підходів до питання правового статусу. З одного боку, це є свідченням неабиякої актуальності цієї проблеми, а з іншого – різноманітність наукових поглядів зумовлює існування таких категорій як «правове положення», «правове становище», що призводить до понятійної невизначеності та перешкоджає у формуванні єдиного комплексного визначення категорії «правовий статус».

Не вдаючись до аналізу позицій науковців щодо змісту кожного із зазначених понять, необхідно відзначити, що наповнення понять «правовий статус», «правове положення» та «правове становище» різним змістом є штучним, частково обумовленим різними перекладами слова «статус» (з лат. status – становище, положення, статус). Можливо припустити необхідність виділення таких понять для характеристики різних аспектів правового буття фізичної особи та її взаємодії з іншими суб'єктами права. Проте, відносно органів конституційної юстиції, такий підхід застосовувати не варто.

Статус органу конституційної юстиції в системі державного управління є багатоеlementною категорією, яка включає конституційний статус, тобто статус, який визначений лише нормами Основного Закону, а також елементи правового статусу органу конституційної юстиції, що визначається нормами інших джерел конституційного права.

Правовий статус органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи слід характеризувати як галузевий правовий статус спеціальних органів конституційної юрисдикції, якому (статусу) притаманні певні особливості, що роблять органи конституційної юстиції особливим органом в системі органів державної влади та відмінним від системи судів загальної юрисдикції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Необхідно наголосити на тому, що для розуміння актуальних проблем формування й розвитку механізмів державного управління в Україні необхідно враховувати відповідні положення наукових робіт вітчизняних вчених-теоретиків у галузі конституційного, муніципального права та в сфері державного управління: Ю. Бальція[4], І.Гришова[5], О. Копиленко[6] та ін., що стосуються питань елементів та сутності механізмів державного управління.

Метою статті є порівняльна характеристика статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи та визначення їх місця в механізмі державного управління.

Виклад основного матеріалу. Для чіткості розуміння специфіки правового статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи, необхідно звернутися до аналізу нормативних актів, що регулюють їх діяльність. Завдяки цьому стане можливим виділення спільних та відмінних особливих ознак правового статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи та їх значення в механізмі державного управління.

Так, ст. 147 Конституції України визначає, що Конституційний Суд України вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України [1]. Вказане положення закріплене також і в Законі України «Про Конституційний Суд України» у ст. 1, де вказано, що Конституційний Суд України – є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України. [2].

Подібним чином закріплено основи правового статусу органів конституційної юрисдикції в законодавстві держав Східної Європи. Наприклад, відповідно ст. 189 Конституції Республіки Польща Конституційний Трибунал вирішує спори про компетенцію між центральними конституційними органами держави [7]. Виходячи зі ст. 173 Конституції Республіки Польща можна констатувати, що Конституційний Трибунал віднесено до влади, яка є обособленою і незалежною від інших влад. А в ст. 1 Закону Республіки Польща «Про Конституційний Трибунал» вказано, що його основним призначенням є розгляд питань про відповідність нормативних актів та міжнародних договорів Конституції та виконання інших завдань, що визначені в Конституції [8]. Таким чином, можна висловити думку, що Конституційний Трибунал знаходиться поза судової системи. Самостійність Конституційного Трибуналу,

знаходить своє відображення в його автономії.

Досить цікавим є досвід Чеської Республіки стосовно закріплення в Конституції основ правового статусу Конституційного Суду шляхом його характеристики у ст. 83 як судового органу захисту конституційності. Таким чином, Конституційний Суд чітко віднесено до судової гілки влади основною метою якого визначено захист конституційності. Водночас, статтею 91 Конституції Чеської Республіки, яка визначає систему судів, Конституційний Суд не включено до її складу [9], хоча норми, що закріплюють систему судів Республіки та їх компетенцію і норми, що закріплюють основи конституційного статусу Конституційного Суду містяться в одному розділі конституції. Це свідчить про особливість правового статусу Конституційного Суду Чеської Республіки.

Конституція Республіки Білорусь визначає Конституційний Суд як контролюючий орган, основним завданням якого є контроль за конституційністю нормативних актів [10]. При цьому, норми, що закріплюють основи правового статусу Конституційного Суду Білорусі, розташовуються в розділі 4 Конституції Білорусі, в окремій главі 6 «Суд». Дана обставина дає підстави позиціонувати Конституційний Суд Білорусі як судової орган конституційного контролю. Зазначене підтверджується також Кодексом Республіки Білорусь Про судоустрій і статус суддів від 29 червня 2006 року, в якому ст. 5 закріплює судову систему Республіки та визначає, що Конституційний Суд Республіки Білорусь належить саме до судової системи [11].

Аналіз законодавства Румунії, вказує на особливий правовий статус Конституційного Суду Румунії. Зокрема, окремий розділ Конституції присвячений Конституційному Суду. Так, у ст. 142 Розділу V Конституції Румунії визначено, що Конституційний Суд повинен бути гарантом верховенства Конституції [12]. Зазначене положення дублюється в ст. 1 закону №47/1992 «Про організацію і функціонування Конституційного Суду». В цій же статті також вказано на те, що Конституційний Суд є єдиним органом конституційної юрисдикції в Румунії і не залежить від будь-якого органу публічної влади та керується в своїй діяльності виключно Конституцією та діючими законами [13]. Виходячи із зазначеного, можна констатувати, що Конституційний Суд Румунії, є обособленим і незалежним від інших гілок влади та виступає у ролі своєрідного арбітра, що стоїть над усіма гілками влади та покликаний гарантувати верховенство Конституції Румунії.

Дослідивши основні засади позиціонування органів конституційної юстиції України та окремих держав Східної Європи в системі органів державної влади, можна констатувати наявність як спільних так і відмінних рис. Так, спільним можна визначити те, що всі проаналізовані органи конституційної юстиції прямо (Польща, Чехія) чи опосередковано (Білорусь, Румунія) розуміються законодавцем як органи, що володіють спеціальною компетенцією. Такий висновок виходить з аналізу тексту конституцій зазначених держав.

Разом з цим, в законодавстві кожної окремої держави, що регулює діяльність органів конституційної юстиції, підкреслюється лише певний функціональний аспект діяльності органу конституційної юстиції (контроль за дотриманням конституції, гарантування верховенства конституції, арбітраж тощо). Проте, це не дає підстави для характеристики правового статусу цих органів виключно як контролюючих, арбітражних і таке інше. Адже функціональні характеристики кожного окремо взятого органу конституційної юстиції, в тій чи іншій державі, необхідно розглядати як складову правового статусу в комплексі з принципами та завданнями, компетенцією, структурно-організаційними особливостями, формами, методами та гарантіями діяльності, формами взаємодії та значенням в механізмі державного управління. Саме за допомогою такого аналізу стане можливим зрозуміти специфіку правового статусу органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи та виокремити характерні спільні та відмінні ознаки.

Досліджуючи правовий статус органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи, необхідною є характеристика складових елементів правового статусу та визначення їх змісту.

Аналіз завдань органів конституційної юстиції надає первинне розуміння їх призначення в системі органів державної влади. Саме завдання формує уявлення про особливість правового статусу органів конституційної юстиції та дозволяє відшукати спільні та відмінні риси в процесі порівняння органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи.

Завдання, які покладаються на орган конституційної юстиції безпосередньо закріплюються в нормативно-правовому акті, що регулює його діяльність або є відображенням комплексного аналізу правових норм, що складають основу правової регламентації функціонування такого органу.

Так, в Законі України «Про Конституційний Суд України» закріплено, що Конституційний Суд України забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та у передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції України [2].

Як вбачається із зазначеної норми Закону, постановка завдання Конституційного Суду України у вигляді забезпечення верховенства Конституції України на всій території України вимагає від нього постійної реалізації всіх повноважень з метою виконання такого складного завдання, яке є незмінним, провідним та спрямованим на досягнення конституційної законності.

Слід зазначити, що системний аналіз вказаних норм законодавства в різних державах відображає відсутність необхідного обсягу повноважень для виконання Конституційним Судом України поставленого завдання. Адже практичним завданням Конституційного Суду України є забезпечення конституційного правопорядку у вищих органах державної влади, а в доповнення до цього – захист конституційних прав і свобод громадян. Фактично в актах Суду переважає захист конституційного правопорядку в системі державного управління. Таким чином, можна стверджувати про вирішальну роль цього органу в механізмі державного управління.

Дослідження законодавства держав Східної Європи показує, що вивести спільний знаменник в існуванні однакового підходу щодо закріплення завдань органу конституційної юстиції на законодавчому рівні досить складно.

Так, деякі держави пішли шляхом закріплення завдання органу конституційної юстиції саме як гарантування або забезпечення верховенства основного закону на всій території держави, що є схожим до України. Наприклад, у ст. 1 органічного закону Румунії №47/1992 «Про організацію і функціонування Конституційного Суду» зазначено, що Конституційний Суд є гарантом верховенства Конституції [14].

На відміну від зазначеного, в законодавстві окремих держав Східної Європи має місце виокремлення декількох основних завдань, що покладаються на орган конституційної юстиції. Важливо також зауважити, що досить часто завдання, які покладаються на конституційну юстицію, закріплюються в одній статті з повноваженнями органу конституційної юстиції (Білорусь, Молдова, Польща, Чехія) або ототожнюються з його повноваженнями. Наприклад, у Законі Республіки Білорусь «Про конституційне судочинство» закріплено, що Суд встановлюється з метою забезпечення верховенства конституції та її безпосередньої дії на всій території республіки [20]. Крім того, здійснено перерахунок інших завдань, які ставляться перед Судом.

Такий підхід до визначення завдань органу конституційної юстиції дає підстави зробити наступний висновок. Законодавець шляхом безпосереднього закріплення повноважень органу конституційної юстиції поряд з завданнями підкреслює їх постійний характер та незмінюваність в процесі реалізації конституційною юстицією своїх повноважень. Саме виконання основних завдань є гарантією стабільного функціонування механізму державного управління, що досягається через реалізацію повноважень передбачених законодавством. Вбачається необхідним визначити, що завдання органу конституційної юстиції – це основоположна програма діяльності, яка є постійною і незмінною та втілюється в життя через реалізацію законодавчо визначених повноважень.

Як зазначалося вище, одним із основних елементів правового статусу органу конституційної юстиції є принципи його діяльності.

Закон України від 16 жовтня 1996 р. «Про Конституційний Суд України» проголошує засади, на яких базується діяльність Конституційного Суду України. До них відносяться засади верховенства права, незалежності, колегіальності, гласності, відкритості, повного і всебічного розгляду справ, обґрунтованості та обов'язковості ухвалених ним рішень і висновків [2].

Звичайно, видається неможливим функціонування органу конституційної юстиції, якщо верховенство права не складає фундамент його діяльності. Принцип верховенства права як засада конституційної держави полягає, насамперед, у зв'язаності держави правом, належному функціонуванні та обмеженні державної влади правом, насамперед, правами й основоположними свободами людини.

Принцип верховенства права означає, що право має тлумачитися не як продукт вольових рішень органів державної влади, як сукупність юридичних норм, встановлених державою, а як сукупність правил поведінки, вироблених суспільною практикою. Тому під верховенством права слід розуміти визначальну роль права у стосунках між усіма учасниками суспільного життя, у життєдіяльності державних і недержавних організацій, соціальних спільностей, груп, об'єднань, усіх людей.

Стосовно принципу верховенства права як основи діяльності органів конституційної юстиції можна відзначити, що безпосереднє закріплення вказаного принципу в законодавстві держав Східної Європи не є аксіоматичним. Наприклад, в Главі 2 Закону Республіки Білорусь «Про конституційне судочинство» від 08 січня 2014 року визначено такі принципи як законність, незалежність, колегіальність, гласність, змагальність, рівність сторін, всебічне, повне і об'єктивне дослідження матеріалів справи, використання усної та письмової форм конституційного судочинства, презумпція конституційності актів та встановлення мови конституційного судочинства [14]. А в статтях 4–13 розкривається значення зазначених принципів.

Подібним чином відсутнє у законодавстві закріплення принципу верховенства права як основи діяльності органу конституційної юстиції в Молдові, Румунії, Польщі, Чехії. Відсутність в тексті нормативно-правових актів вказівки на принцип верховенства права як базис функціонування органів конституційної юстиції в зазначених державах дає підстави зробити висновок про недосконалість правової регламентації їх правового статусу. Більше того, закріплюючи пріоритетним принцип законності (наприклад як в законодавстві Республіки Білорусь), законодавець таким чином обмежує «глибину» діяльності органу конституційної юстиції, який при вирішенні певного спору про право перестає керуватися «духом права». Крім того, орган конституційної юстиції, якому довірено тлумачити основний закон держави в першу чергу повинен діяти на основі принципу верховенства права. Адже верховенство права – це ідея, еталон, досягнути якого повинна прагнути будь-яка демократична держава.

Як зазначалося вище, статус органу конституційної юстиції не можна розглядати лише в площині контрольного органу, що звужує визначення його правової природи. Також, немає підстав відносити конституційне правосуддя до наглядової діяльності, оскільки не можна надавати їй системності, плановості та ініціативного характеру, коли йдеться про конституційний правопорядок і усунення порушень Конституції у нормотворчості. Тобто, наявність в Конституційного Суду України повноважень щодо тлумачення Законів України і Конституції України, а також повноважень перевіряти нормативні акти на предмет відповідності Конституції та скасовувати їх в разі невідповідності, не обмежує компетенцію конституційної юстиції винятковою наглядово-контрольною діяльністю.

Слід зазначити, що при формуванні конституційної юстиції в Україні, Білорусі та інших державах Східної Європи був обраний підхід створення органу, що повноважний тлумачити основний закон держави та бути гарантом його верховенства в державі. У зв'язку з цим і пов'язана особливість компетенції органів конституційної юстиції в Україні та державах Східної Європи.

Виходячи з зазначеного, можна визначити, що компетенцію органу конституційної юстиції слід розглядати як сукупність повноважень передбачених в законодавстві, що відображають діяльність конституційної юстиції як органу, який шляхом здійснення судочинства визначає конституційність, підтверджує або скасовує нормативно-правові акти, які прийняті суб'єктами влади і стали предметом конституційно-правового спору.

Одним із основних елементів правового статусу органу конституційної юстиції є гарантії його діяльності. Слід відзначити, що виділення такого елемента правового статусу має важливе значення для функціонування органу, на який покладається завдання із забезпечення верховенства основного закону на території держави.

Таким чином, можна зробити висновок, що в окремих державах Східної Європи в нормативних актах відображено фінансові, організаційні, інформаційні, матеріально-технічні гарантії діяльності органу конституційної юстиції. Можна припустити, що така практика є спрямованою на запобігання будь-якого впливу зі сторони певних державних органів та посадових осіб. Разом з тим, гарантії діяльності органу конституційної юстиції слід вважати обов'язковим елементом його правового статусу.

Як зазначалося вище, функціональні характеристики є складовим елементом правового статусу органу конституційної юстиції. Варто відзначити, що під функціональними характеристиками слід розуміти сукупність функцій, якими характеризується діяльність органів конституційної юстиції. Це обумовлено тим, що будь-яка діяльність органу конституційної юстиції пов'язана з реалізацією окремої функції через призму законодавчо визначених повноважень.

Висновки. Отже, на основі проведеного аналізу, можна зробити висновок, що статус органу конституційної юстиції – це узагальнена характеристика державно-правового буття конституційної юстиції, що виражається через її функціональні характеристики в комплексі з принципами та завданнями, повноваженнями, структурно-організаційними особливостями, формами, методами та гарантіями діяльності.

Важливо звернути увагу на те, що наразі потребує дослідження проблема нормативного закріплення кожного із зазначених елементів правового статусу органу конституційної юстиції та механізм реалізації цих норм. Лише при детальному дослідженні всіх елементів правового статусу органу конституційної юстиції можливим є визначення його місця та ролі в механізмі державного управління.

Водночас, можна констатувати, що шляхом виокремлення органу конституційної юстиції як окремого органу в системі органів державної влади, незалежного від жодної з гілок влади, досягається основна мета побудови правової держави з ефективним механізмом державного управління. Реальне дотримання рішень органу конституційної юстиції справляє значний вплив на правотворчу, правозастосовну та правосудну діяльність органів державної влади та судових органів та на функціонування механізму державного управління загалом.

Список використаних джерел.

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.
3. Москвич Л. М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних) : монографія / Л. М. Москвич, С. О. Іваницький, І. О. Русанова ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. – Х. : Фінн, 2009. – 488 с.
4. Бальцій Ю. Місцеве самоврядування в контексті діючої Конституції України. Юридичний вісник. 2016. № 2. С. 117-120.
5. Inna Gryshova, Tetiana Tielkiniena and Aida Guliyeva (2018). Lobbying for Public Interests as a Democratic Social Leadership Factor for Reforming Legislation In: Strielkowski W., Sustainable Leadership for Entrepreneurs and Academics. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham 481-489.
6. Oleksander Kopylenko, Mykhailo Baimuratov and Inna Gryshova (2018). The Phenomenon of Leadership in the Municipal Authority in Ukraine. In: Strielkowski W., Sustainable Leadership for Entrepreneurs and Academics. Springer Proceedings in Business and Economics. Springer, Cham 151-162.
7. Конституція Республіки Польща від 2 квітня 1997 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.trybunal.gov.pl/eng/>.
8. Про Конституційний Трибунал: Закон Республіки Польща від 1 серпня 1997 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.trybunal.gov.pl/eng/>.
9. Конституція Чеської Республіки від 16 грудня 1992 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Ustava_EN_ve_zneni_zak_c_98-2013.pdf
10. Конституція Республіки Білорусь від 17 жовтня 2004 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kc.gov.by/document-1013>.
11. Кодекс Республіки Білорусь Про судоустрій і статус суддів від 29 червня 2006 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kc.gov.by/document-35193>.
12. Конституція Румунії від 21 листопада 1991 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act1_2&par1=5.

13. Про організацію та функціонування Конституційного Суду: Закон Румунії № 47/1992 від 22 травня 1992 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2019/10/LEGEA-47-din-1992.pdf>.

14. Про конституційне судочинство: Закон Республіки Білорусь від 08 січня 2014 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.kc.gov.by/document-35203>.

References.

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 30.
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “About the Constitutional Court of Ukraine”, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, vol. 49.
3. Moskvych, L. M. Ivanyts'kyj, S. O. and Rusanova, I. O. (2009), Pravovyj status nosiiv sudovoi vlady v Ukraini (profesijni suddi, narodni zasidateli, sud prysiazhnykh) [Legal status of judicial authorities in Ukraine (professional judges, people's assessors, jury)], Finn, Kharkiv, Ukraine.
4. Bal'tsij, Yu. M (2016), “Local self-government in the context of the current Constitution of Ukraine”, Yurydychny visnyk, vol. 2, pp. 117-120.
5. Gryshova, I. Tielkiniena, T. and Guliyeva, A. (2018), “Lobbying for Public Interests as a Democratic Social Leadership Factor for Reforming Legislation”, Sustainable Leadership for Entrepreneurs and Academics. Springer Proceedings in Business and Economics, Springer, Cham, pp. 481-489.
6. Kopylenko, O. Baimuratov, M. and Gryshova, I. (2018), “The Phenomenon of Leadership in the Municipal Authority in Ukraine”, Sustainable Leadership for Entrepreneurs and Academics. Springer Proceedings in Business and Economics, Springer, Cham, pp. 151-162.
7. Constitutional Tribunal (1997), “Constitution of the Republic of Poland”, available at: <http://www.trybunal.gov.pl/eng/> (Accessed 10 Sept 2019).
8. Constitutional Tribunal (1997), “On the Constitutional Tribunal: Law of the Republic of Poland”, available at: <http://www.trybunal.gov.pl/eng/> (Accessed 10 Sept 2019).
9. Czech National Council (1992), “Constitution of the Czech Republic”, available at: https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/ustavni_soud_www/Pravni_uprava/AJ/Ustava_EN_ve_zneni_zak_c_98-2013.pdf (Accessed 10 Sept 2019).
10. President of the Republic of Belarus (2004), “Constitution of the Republic of Belarus”, available at: <http://www.kc.gov.by/document-1013> (Accessed 10 Sept 2019).
11. President of the Republic of Belarus (2006), “Code of Republic of Belarus On the Judiciary and Status of Judges”, available at: <http://www.kc.gov.by/document-35193> (Accessed 10 Sept 2019).
12. Romania Chamber of Deputies (1991), “Constitution of Romania”, available at: http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?den=act1_2&par1=5 (Accessed 10 Sept 2019).
13. Romania Chamber of Deputies (1992), “On the Organization and Functioning of the Constitutional Court: Law of Romania”, available at: <http://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2019/10/LEGEA-47-din-1992.pdf> (Accessed 10 Sept 2019).
14. President of the Republic of Belarus (2014), “On Constitutional Justice: Law of the Republic of Belarus”, available at: <http://www.kc.gov.by/document-35203> (Accessed 10 Sept 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2019 р.